

Bibliotekens förtjänst

En forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek

Svensk Biblioteksforening 2007

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Box 3127, 103 62 STOCKHOLM

Tel: 08-545 132 30. Fax. 08-545 132 31

E-post: info@biblioteksforeningen.org www.biblioteksforeningen.org

Innehåll

Förord	5
I. Inledning	7
II. Att beräkna bibliotekens värde	9
Bibliotek har inget marknadspris	9
Kostnads-nyttoanalyser	11
”Impact”-analyser	13
Tendenser inom metodutvecklingen	14
III. Forskningsöversikt	15
Folkbibliotek	16
Forskningsbibliotek	21
Specialbibliotek	22
Nationalbibliotek	23
Effekter på företagande m.m.	23
Effekter på butiker m.m.	26
IV. Avslutning	29
Noter	31
Källor och litteratur	35

Förord

2004 presenterade Svanhild Aabø sin avhandling ”The value of public libraries”, där hon undersökte värdet på de norska biblioteken. Undersökningen är unik i Norden och är den enda större nordiska undersökningen som gjorts avseende bibliotekens ekonomiska nytta. Självklart tilldrog sig avhandlingen stort intresse, inte minst inom biblioteksvärlden i Sverige. I kölvattnet av detta växte nyfikenheten vad som gjorts i andra delar av världen inom området och vad vi i Sverige kunde lära av det.

Under 2004/05 gav Svensk Biblioteksförning Bjarne Stenquist i uppdrag ta fram uppgifter och information om aktuell forskning om bibliotekens ekonomiska nytta, som ett underlag för diskussioner om vad som skulle kunna göras i Sverige. Under 2006/07 studerades, bland annat i samverkan med DIK, vilka möjligheter det fanns att genomföra undersökning liknande Aabøs i Sverige. Olika genomförande- och finansieringsmodeller undersöktes, men till sist visade det sig att det saknades reella förutsättningar för detta.

Vi tycker dock att det är intressant att fördjupa kunskapen om hur bibliotekens värde kan utvärderas i ekonomiska termer. Därför har Svensk Biblioteksförning under 2007 låtit Anna Kåring Wagman göra en fördjupad forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek. Det betyder inte att vi vare sig tror eller anser att bibliotekens betydelse enbart kan eller ska mätas på detta sätt. Bibliotekens betydelse för bland annat demokrati, yttrandefrihet och kulturell utveckling är ovärderlig.

Jag vill rikta ett tack till Bjarne Stenquist och Anna Kåring Wagman som på sina olika sätt fört denna fråga framåt.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare

I. Inledning

Bibliotek är ovärderliga!

Samtidigt har bibliotekens ekonomiska nytta börjat mätas allt mer de senaste tio åren. Bakgrunden är hårdare konkurrens om ekonomiska resurser. Man vill hitta sätt att räkna ut om biblioteken – förutom att vara av stort personligt värde för många enskilda – är samhällsekonomiskt lönsamma. Avsikten är att svart på vitt visa det som många redan vet: bibliotek är en god investering.

En ensidigt ekonomisk syn på bibliotek, där de hela tiden och i alla sina verksamheter måste kunna belägga att de går med vinst, är givetvis inte ett självändamål. Samtidigt ställs krav utifrån på att biblioteken precis som alla andra verksamheter måste tåla att granskas ekonomiskt. Ekonomiska värderingar hör samtiden till och i bibliotekens intresse är det bästa man kan göra att sätta sig in i hur de utförs och vad de kommer fram till.

Bibliotekens förtjänst, som är skriven av Anna Kåring Wagman, utredare vid Svensk Biblioteksförning, innehåller en översikt av internationell forskning om biblioteks ekonomiska nytta.¹ Forskningen handlar framför allt om vilken återbäring biblioteken ger i relation till investerade skattemedel. Dessutom redovisas några undersökningar om vilka effekter bibliotek har på företagande och lokalt näringsliv eller hur de påverkar regionens eller kommunens attraktivitet och inkomster, eftersom dessa ämnen ligger mycket nära frågor om bibliotekens ekonomiska nytta.

I rapporten kommer en antal beräkningar av bibliotekens ekonomiska värde att presenteras, till vilka en mängd olika metoder har använts. Det är ingen okomplicerad sak att försöka räkna ut det samhälleliga värdet på bibliotek och metodvalet får därför stor betydelse. Rapporten inleds med ett avsnitt om dessa olika metoder. Det är viktigt att ha i bakhuvudet att man försöker mäta ungefär samma saker, men med skiftande tillvägagångssätt. Olika siffror är därför inte alltid direkt jämförbara. Avsnittet är också en ”ordlista” över den speciella terminologi som används, så att den som så vill kan fördjupa sig i litteraturen med mindre svårigheter.

Den läsare som endast är intresserad av resultaten kan gå direkt till avsnitt III, där forskningsresultaten presenteras. Där visas att den information som privatpersoner och anställda får från biblioteket ger goda samhällsekonomiska vinster. Likaså påvisas att bibliotek är bra för företag, för den lokala imagen, för privatpersoners investeringsbeslut och för läskunnighet, vilket i sin tur ger samhället ekonomiska fördelar. En annan aspekt är att bibliotek ger många arbetstillfällen och ökar den regionala och lokala inkomsten.

Det skulle med andra ord vara dyrt för samhället att vara utan sina bibliotek.

II. Att beräkna bibliotekens värde

Det finns ingen etablerad metod för att mäta bibliotekens värde och forskningsområdet är spretigt.² De senaste årens efterfrågan på undersökningar har dock satt igång en omfattande diskussion om hur värdet bäst kan beräknas. Man har influerats av de tillvägagångssätt som utvecklats för att mäta värdet på andra varor och tjänster som – liksom biblioteken – saknar marknadspris. Denna metodutveckling har varit särskilt livlig inom områden som hälso- och sjukvård, trafiksäkerhet och miljö.

De följande sidorna ger en sammanfattning av de metoder som förekommer i litteraturen om bibliotekens värde och vilka styrkor och svagheter som är förknippade med de olika metoderna.

Diskussionen saknar tydligt definierade begrepp. Många termer återkommer, men används på olika sätt. I texten anges den vanligaste betydelsen. Dessutom redovisas de engelska termerna, eftersom mycket av litteraturen är anglosaxisk.

Bibliotek har inget marknadspris

För att kunna svara på om biblioteken är lönsamma behöver man veta dels vad biblioteken kostar, dels vad de ger för återbäring. Kostnaderna är relativt lätta att sammanställa genom att utgifterna för lokaler, löner, inköp med mera summeras. Problemet är däremot att ta reda på bibliotekens värde. Eftersom de flesta av bibliotekens tjänster är gratis, kan inte bibliotekens värde utgå från något marknadspris.

Anledningen till att bibliotekens tjänster är gratis är att de är ”**merit goods**”.³ ”Merit goods” är varor och tjänster med positiva externa effekter, vilket innebär att den enskilda individen tjänar på att utnyttja varan eller tjänsten, men att andra också åtnjuter fördelar av konsumtionen. Ett exempel är vaccinationer – individen tjänar på att bli vaccinerad, men det finns också ett samhällsintresse av att den enskilda medborgaren går och får sin spruta, eftersom det minskar risken för att andra blir smittade och att en stor epidemi bryter ut. Samhället finner det därför särskilt önskvärt att medborgarna konsumerar ”merit goods”.

I en ren marknadsekonomi skulle sådana varor och tjänster konsumeras mindre än vad som är önskvärt och därför subventioneras de av samhället. Samhället har alltså ansett att bibliotek är en ”merit good” och boklån ska enligt bibliotekslagen vara avgiftsfria.

Men detta faktum gör att det inte finns något marknadspris på bibliotekets tjänster; priset för konsumenten är ju noll. Om biblioteken befunnit sig på en marknad – om man alltså hyrt ut i stället för lånat ut böcker – hade man kunnat räkna ut hur efterfrågan förhöll sig till stigande pris och på så sätt se hur biblioteken värderades, men så är inte fallet.

Samtidigt som priset för konsumenterna är noll har biblioteken ett stort samhällsvärde och de värderas högt av medborgarna. Detta värde motsvarar **konsumentöverskottet** (eng. *consumer surplus*). Konsumentöverskottet är den nytta som konsumenterna uppskattar ovanför det pris som betalas för nyttan. Även om bibliotekslån är gratis, skulle några vara beredda att betala för att låna böcker. Konsumentöverskottet är detsamma som summan av allt dessa personer hade varit beredda att betala, men slapp. En besökare som däremot går till biblioteket enbart för att det är gratis och som annars inte skulle gått dit upplever inget konsumentöverskott. Man mäter alltså nyttan utöver ett betalat pris och det ger information om konsumenternas ”sanna” värdering av en vara eller tjänst.

Utmärkande för biblioteken är också att de har ett ovanligt högt **optionsvärde, existensvärde** eller **passivt värde**. Det betyder att många värdesätter den egna möjligheten eller andras möjligheter att använda bibliotek, trots att man själv sällan eller aldrig gör det. Graden av altruism i inställningen till bibliotek är således hög i relation till många andra offentliga verksamheter. Detta värde vill man också kunna formulera i ekonomiska termer.

Biblioteken har vidare vid sidan om mer direkta värden även stora indirekta värden, som man vill kunna peka på. **Direkta värden** är den nytta som användaren åtnjuter i samband med nyttjandet av bibliotekets tjänster. Det kan vara själva läsupplevelsen, att personen lärde sig något nytt eller att han eller hon fick ett nytt jobb eller gjorde en bra investering tack vare den information som hämtades på biblioteket. **Indirekta värden** är den nytta som någon annan person eller samhället som helhet erhåller till följd av biblioteksbesöket. Om en läkare besöker biblioteket, hittar en tidskrift med nya rön och därigenom förbättrar behandlingen för sina patienter, är det förstås gynnsamt för dem. Om ett barn lär sig läsa på biblioteket är det generellt bra ur samhällssynpunkt, eftersom tidig läsinlärning ger bra förutsättningar för barnets vidare utbildning.⁴

I forskningen återkommer framför allt två metoder för att fånga dessa bibliotekens olika värden: dels kostnads-nyttoanalyser, dels ”impact”-analyser. I kostnads-nyttoanalyser försöker man mäta värdet på det som biblioteken producerar, medan ”impact”-analyser undersöker hur biblioteken bidrar till konsumtion, arbetstillfällen, turism och liknande. Båda sätten har sina fördelar och nackdelar och på senare tid har många valt att använda båda metoderna i en och samma studie, eftersom de bidrar med olika sätt att se, vilka båda förbättrar förståelsen av bibliotekens värde.

Kostnads-nyttoanalyser

Kostnads-nyttoanalyser (eng. *cost-benefit-analysis*, CBA) är ett samlingsnamn för metoder för att beräkna kostnader och värde för offentliga tjänster, så att en beräkning av avkastningen på investeringen kan göras. I den engelskspråkiga litteraturen används ibland också termen *return on investment*, ROI.

För att få fram bibliotekens värde till analysen används olika metoder för insamling av data. En första är marknadsanalogier, en andra uppvisade preferenser och en tredje uppgivna preferenser.

Marknadsanalogier

Marknadsanalogier (eng. *market analogy methods*) uppskattar bibliotekens värde genom att jämföra med data från den privata marknaden för böcker, tidskrifter, Internet, kulturevenemang och liknande. Genom att koppla ihop uppgifter om vad varor och tjänster kostar med statistik om biblioteksanvändning eller med svar från användarna om deras vanor kan man räkna ut hur mycket samhället tjänar på att tillhandahålla bibliotekets tjänster. Vad kostar det att hitta motsvarande information på något annat sätt, till exempel att köpa en bok i affären? Hur mycket skulle användaren vara villig att betala för samma information om han inte kunde få den på biblioteket? I vilken utsträckning skulle han anstränga sig för att hitta informationen och i vilken utsträckning skulle han avstå? Och vad skulle det i så fall innebära för samhället i form av minskat värde?

Uppvisade preferenser

En annan metod är att studera **uppvisade preferenser** (eng. *revealed preferences*), vilket betyder att man liksom för marknadsanalogier studerar det faktiska beteendet hos olika grupper. Här utgår man dock inte från mediernas eller tjänsternas värde i beräkningarna, utan försöker hitta andra värden vilka motsvarar bibliotekets nytta.

Ett exempel på en metod som använder uppvisade preferenser är den **hedoniska värderingsmetoden** (eng. *hedonic price analysis*). Man kan då studera hur ett närliggande bibliotek påverkar priser på exempelvis villor, vilket är ett mått på samhällets värdering av bibliotek. Metoden kräver dock att man verkligen vet vad som påverkar priset och hur olika faktorer samvarierar, vilket har visat sig inte vara det lättaste. Det är inte heller troligt att bibliotek har en avgörande betydelse vid husköp.

Ett annan metod med uppvisade preferenser är **produktionsfunktionsmodeller** (eng. *production function methods*). En sådan är **reskostnadsmetoden** (eng. *travel cost method*), i vilken man utgår från att biblioteksbesöket åtminstone motsvarar de kostnader som är förknippade med att ta sig till biblioteket. Kostnaden för att resa till biblioteket bör minst motsvara värdet på den information man söker. Därför frågar man ett antal besökare vilka kostnader de haft, räknar ut ett genomsnittligt värde och multiplicerar detta med antalet biblioteksbesök. På motsvarande sätt utgår **tidsanvändningsmodellen** från att nyttan med ett biblioteksbesök i varje fall motsvarar värdet av den tid man lägger ner, framför allt i form av förlorad arbetsinkomst. Genom att fråga besökare vilken inkomst de försakat i och med biblioteksbesöket får man ett värde, som sedan kan utgöra grunden för en uträkning på aggregerad nivå.

En nackdel med dessa metoder är att de begränsar sig till brukarvärdet, alltså värdet för dem som faktiskt använder biblioteken. De kan däremot inte mäta existens- eller optionsvärdet, alltså det värde många tillmäter biblioteken, även om de själva inte väljer att använda dem.

Uppgivna preferenser

Om man vill försöka mäta existensvärdet passar i stället metoder med **uppgivna preferenser** (eng. *stated preference*) bättre. Gemensamt för dessa är att man frågar personer om deras värdering av en tjänst och ställer dem inför hypotetiska val.

En sådan metod är så kallade **påstådda val** (eng. *choice method, conjoint analysis*). Konsumenten ställs då inför en hypotetisk marknad och ombeds välja mellan två värden, t ex bibliotek eller fritidsgårdar. När många olika konsumenters värdering av ett flertal verksamheter summeras, kan man få fram ett ekonomiskt värde.

Ett alternativ är **kontextbetingad värdering/scenariometoden** (eng. *contingency valuation method, CVM*). De som tillfrågas ställs inför olika scenarier på en hypotetisk marknad, exempelvis att deras lokala bibliotek hotas av nedläggning. Sedan ställs olika frågor, såsom vad

personen skulle vara villig att betala för att vara säker på att biblioteket fanns kvar om tre år. Svaret motsvarar brukarens **betalningsvilja** (eng. *willingness to pay*, WTP). En annan fråga kan vara vad personen skulle tycka var en rimlig kompensation om biblioteket försvann. Svaret anger brukarens vilja att **acceptera kompensation** (eng. *willingness to accept*, WTA). Scenariometoden har flera svagheter, varav den främsta är att det scenario som målas upp och de frågor som ställs är mycket avgörande för vilka svar man får. En styrka är dock att den fångar existensvärde och inte bara brukarvärde.

”Impact”-analyser

Det andra sättet att mäta bibliotekens värde är att göra en **”impact”-analys** (eng. *economic impact analysis*). Då mäts bland annat hur sektorn påverkar sysselsättningen. Förutom de direkt biblioteksanställda inräknas även till exempel de byggnadsarbetare som uppfört biblioteksbyggnaden och de lokalvårdare som håller den ren. Dessutom kan man mäta hur underleverantörer (exempelvis bokförlagen) påverkas och om det finns spin-off-effekter eller multiplikatoreffekter. Med sådana menas att ett bibliotek kan locka turister till orten eller konsumenter till närliggande butiker och restauranger, vilket är gynnsamt för samhällsekonomin. I analysen inräknas förstås även bibliotekens intäkter (avgifter på försenade böcker, på kopiering och på avgiftsbelagda kulturevenemang), vilka dock inte brukar vara några större summor.

Nackdelen med ”impact”-analyser är att de är kortsiktiga och inte tar hänsyn till bibliotekens långsiktigt gynnsamma effekter. De kan inte heller mäta det faktum att bibliotek har ett värde för många människor utan att de själva använder dem.

Inte heller tar metoderna hänsyn till verksamheternas avsikt – visst skapar bibliotek till exempel arbetstillfällen för byggnadsarbetare, men det är inte syftet med verksamheten. Därför ger ”impact”-analyser mindre hjälp när man ska prioritera mellan olika offentliga verksamheter eller argumentera för att bibliotek är samhällsnyttiga.

Ytterligare en nackdel är att man måste ta hänsyn till att samma pengar troligtvis skulle använts till något annat lokalt ändamål ändå. Om pengarna satsats på fritidsgårdar i stället hade även dessa haft gynnsamma spin-off-effekter. Det är därför förenklande att säga att bibliotek bidrar med sig och så mycket till samhällsekonomin.

Ett annat argument mot ”impact”-analyser är att bibliotek sällan lockar några större mängder turister eller större investeringar utifrån – deras

målgrupp är till största delen människor som ändå skulle ha befunnit sig på platsen och handlat i butiken i närheten.

Tendenser inom metodutvecklingen

En sammanfattning av metodläget ger för handen att kontextbetingad värdering har använts allt mer på senare tid. Samtidigt kan metoden inte sägas vara allmänt accepterad och tekniken bör utvecklas mer för att bli tillfredsställande. Dessutom är metoden dyr och tidskrävande.

Vid sidan om dessa utförs många ”impact”-studier och undersökningar grundade på marknadsjämförelser. Anledningen till att ”impact”-studier blivit populära kan antas vara att de tydligt visar förtjänster i form av arbetstillfällen och BNP, vilket förstås är attraktivt för politiker och andra beslutsfattare. Marknadsjämförelserna är å sin sida relativt enkla och billiga att utföra, eftersom de kan grunda sig på befintlig statistik och uppskattningar av vad böcker och andra tjänster kostar på marknaden.

Men mycket arbete kvarstår för att utveckla tillvägagångssätt som lyckas fånga bibliotekens sanna och hela värde för samhället och det helst på ett arbeteekonomiskt tillfredsställande sätt

III. Forskningsöversikt

Med beskrivningen av de olika metoderna i bagaget kan därmed fokus riktas mot de olika undersökningar som utförts.

Forskning om bibliotekens ekonomiska nytta är fortfarande ett relativt nytt område, men allt fler undersökningar produceras. Forskningen har framför allt bedrivits i USA, Kanada, Australien, Nya Zeeland och Storbritannien, men Svanhild Aabøs välkända avhandling om folkbiblioteken i Norge är förstås ett spännande tillskott.

Undersökningarna gäller allt från små folkbibliotek till British Library. En del undersökningar mäter delar av bibliotekets tjänster – till exempel värdet på referensdisken – medan andra mäter hela verksamheten. Och, som sagt, det görs med hjälp av olika metoder.

Eftersom verksamheterna skiljer sig mellan olika sorters bibliotek redovisas de i tur och ordning: folkbibliotek, forskningsbibliotek, specialbibliotek och nationalbibliotek. Därefter följer ett avsnitt om effekter på företagande och ett om effekter på butiker och liknande.

Folkbibliotek

Folkbibliotek i Ohio, USA

I Ohio gjorde man en undersökning av nio offentliga bibliotek 2006. Man hittade ingen metod för att mäta värdet på den information som medierna gav, alltså om användarna till exempel lyckades få ett nytt jobb tack vare den information de fick på biblioteket, om de gjorde lönsamma investeringar eller ökade sin arbetseffektivitet.

I stället valde man att mäta värdet på själva medierna, på bibliotekariernas service och på användning av datorer, mötesrum och liknande och göra en marknadsjämförelse. Man mätte biblioteksanvändningen och uppskattade ett värde på varje service utifrån marknadsalternativen, alltså vad det kostar att få samma service kommersiellt. Man mätte endast registrerad cirkulation och lyckades därför inte fånga den användning av böcker som sker på plats i biblioteket. Uppskattningen blev därför ett minimivärde. Trots detta kom man fram till att värdet var 3,81 för varje investerad dollar.⁵

Folkbibliotek i Pennsylvania, USA

2005 gjordes en undersökning av de offentliga biblioteken i Pennsylvania, USA. För det första gjordes en studie av vad det skulle kosta om det inte fanns bibliotek, vilken utgick från intervjuer med användare. Kostnaderna för att söka alternativa källor, för att många avstod från att söka information och för uteblivna löner med mera lades ihop och från detta drogs individernas kostnader för att besöka biblioteken. Denna siffra jämfördes i sin tur med vad biblioteken kostar i skattemedel. Man kom då fram till att Pennsylvanias bibliotek ger en återbäring på 5,5.

För det andra gjordes en ”impact”-analys av bibliotekens påverkan på den lokala ekonomin. Den visade att regionens inkomster ökade med 3,79 dollar per investerad skattedollar.⁶

Folkbibliotek i Suffolk County, USA

En forskare har genomfört flera studier av offentliga bibliotek i Suffolk County, USA.

2004–2005 genomfördes en studie vid Port Jefferson Free Library, vilket finansieras med skattemedel. För det första utfördes en kostnads-nyttoanalys. Metoden var att försöka hitta ett motsvarande marknadsvärde på fyra verksamheter, nämligen samlingarna, cirkulation/referensarbete, programverksamhet och elektroniska

resurser, vilka multiplicerades med det antal gånger de utnyttjades. Analysen visade att biblioteket gav en återbäring på 4,14 gånger pengarna. För det andra genomfördes en ”impact”-analys, som visade att biblioteket ökade regionens inkomster med 1,3 miljoner dollar och gav 33 arbetstillfällen.⁷

En andra studie gjordes samma verksamhetsår av folkbiblioteket Northport-East Northport Public Library, vilket framför allt, men inte bara, finansieras med skattemedel. Kostnads-nyttoanalysen visade att biblioteket gav 3,30 dollar för varje investerad dollar. ”Impact”-analysen uppskattade att biblioteket bidrog med 3,7 miljoner dollar i regionala inkomster och att det gav 91 arbetstillfällen.⁸

En tredje studie genomfördes samtidigt vid Middle Country Public Library, ett till största delen skattefinansierat folkbibliotek. Här blev resultatet att biblioteket gav 4,59 gånger pengarna i återbäring, att regionen åtnjöt 5,7 miljoner i extra inkomster och att 141 arbetstillfällen skapades.⁹

Samma författare gjorde en undersökning av Mastic-Moriches-Shirley Community Library. Kostnads-nyttoanalysen visade att biblioteket gav 2,97 gånger så mycket i återbäring som man investerat. ”Impact”-analysen visade att regionen fick 3,3 miljoner dollar i inkomster och att biblioteket genererade 81 arbetstillfällen.¹⁰

Slutligen gjordes en samlingsstudie av regionens 56 offentliga och främst offentligt finansierade bibliotek. Den studien pekade på att de hade en kostnads-nyttokvot på 1:3,93. Vidare gav de regionen 50 miljoner dollar i inkomster och skapade 1250 arbetstillfällen.¹¹

Folkbibliotek i Norge

Svanhild Aabø undersökte i sin avhandling från 2004 värdet på de norska folkbiblioteken. Aabø använde kontextbetingad värdering för att få fram betalningsvilja och vilja att acceptera kompensation. Hon lät utföra 999 intervjuer med slumpvis utvalda norrmän där de tillfrågades om sin syn på och värdering av biblioteken. Resultatet blev att norrmännen tillmäter biblioteken ungefär fyra gånger så stort värde som de kostar.

Andra intressanta resultat som framkom var att 40 procent av värdet föranleddes av eget eller närstående personers användning av biblioteken, 20 procent av att man såg att det fanns en nytta av bibliotek i framtiden och hela 35–40 procent av bibliotekens värde för andra människor, för spridande av kultur och kunskap, för bevarande av kulturarvet och för värden såsom demokrati och jämlikhet. En stor andel av värdet berörde alltså annat än egennyttan.¹²

Folkbibliotek i Florida, USA

2000 genomfördes en första undersökning av värdet på Floridas offentliga bibliotek. Man använde flera olika metoder för att värdesätta biblioteken, bland annat enkäter och gruppintervjuer. Dessa pekade på att användarna tillmätte biblioteken stort ekonomiskt värde. Däremot gick man inte vidare för att räkna ut ett värde.¹³

2004 presenterades en ny undersökning av värdet av Floridas bibliotek. Även nu användes flera metoder (bland annat intervjuer och ”impact”-beräkningar) och man mätte också ett flertal effekter.¹⁴ Slutsatsen blev att biblioteken gav 6,54 i återbäring för varje investerad dollar. Vidare besparar Floridas offentliga bibliotek användarna 57,6 miljoner timmar, vilket motsvarade 2,4 miljarder dollar. ”Gross Regional Product” (GRP) för Florida ökade med 4 miljarder dollar och biblioteken skapade 68.700 arbetstillfällen.¹⁵

Folkbibliotek i St Louis, USA

I en studie 1999 av de offentliga biblioteken i St Louis, USA, valde man att använda flera sätt att mäta nyttan, för få fram en så trovärdig siffra som möjligt. Man använde därför såväl undersökningar av marknadsjämförelser som kontextbetingad värdering och analyser av tidsanvändning. Efter att ha räknat ut ett medelvärde kunde man konstatera att biblioteken gav 4 dollar för varje investerad dollar.¹⁶

Folkbibliotek i USA

Samma forskargrupp har även undersökt andra bibliotek i USA och gjort kostnads-nyttoanalyser av dessa. Resultatet blev att Baltimore County Public Library gav 3 dollar, Birmingham Public Library 1,3 dollar, Phoenix Public Library 10 dollar och King County 5 dollar för varje investerad dollar.¹⁷

Folkbibliotek i Storbritannien

2001–2002 genomfördes en studie i Storbritannien av värdet av offentliga bibliotek. Metoden för den här undersökningen var att jämföra kostnaderna för att köpa böcker med kostnaderna för bibliotek. Man valde att använda uppgifter om antalet gånger som en bok läses i stället för hur många böcker som köps eller lånas, för att kunna konstatera om det är mest samhällsekonomiskt effektivt att böcker köps eller lånas ut på bibliotek. Man frågade låntagare som kom för att lämna tillbaka böcker till biblioteket bland annat varför de lånat boken, vilken nytta och glädje de haft av den, varför de lånat i stället för köpt den och vilket pris de hade varit beredda att betala för att låna boken, om så varit nödvändigt.

Till exempel fann man då att värdet för läsaren av en bok översteg bibliotekets kostnader för boken med 23 procent. Vidare att biblioteken i Storbritannien stod för 43 procent av det totala läsandet, men endast 4,7 procent av de totala nationella kostnaderna för böcker. Forskarna kunde visa att det är samhällsekonomiskt effektivt att försöka maximera antalet boklån vid bibliotek.

Sammantaget kunde man se att biblioteken gav 12,6 procent mer värde än de kostade. Det innebär att ett investerat pund gav 1,126 pund tillbaka. Detta utan att ett flertal indirekta värden räknats in.¹⁸

Folk- och skolbibliotek, USA

En amerikansk forskare har beskrivit sambandet mellan bibliotek och ekonomisk produktivitet. Han använder humankapitalteorin, som stipulerar att utbildade och erfarna individer är mer produktiva och att det får gynnsamma effekter för samhällsekonomin. Han utförde en sorts regressionsanalys för att belägga kopplingarna och finner ett mycket högt statistiskt samband mellan folk- och skolbibliotek, läs- och skrivförmåga och samhällsekonomisk utveckling, ekonomisk produktivitet och BNP per capita.¹⁹

Manakau folkbibliotek på Nya Zeeland

En undersökning på Nya Zeeland berörde Manakau folkbibliotek. Den byggde bland annat på uppskattningar av hur mycket det skulle kosta att skaffa samma information på annat sätt än med hjälp av biblioteket eller vilka ekonomiska värden som åstadkoms genom att låntagarnas tid frigjordes till andra aktiviteter.

Man valde att endast försöka beräkna det direkta värdet. Manakau folkbibliotek visade sig då ge en direkt återbäring på 66 procent. Intressant att notera är att särskilt personalens kompetens påverkade bibliotekets värde positivt.²⁰

Folkbibliotek i Australien

I mitten av 1990-talet genomfördes en större undersökning av värdet på Australiens offentliga bibliotek. Man frågade både användare och icke-användare om såväl direkta som indirekta värden på bibliotek. Slutsatsen blev att biblioteken gav ungefär dubbelt så mycket tillbaka som de kostade.²¹

Carnegie Library i Pittsburgh, USA

I en studie gjord av Carnegie Library of Pittsburgh 2006 mättes både ”impact” och bibliotekets värde för användarna. Undersökningen visade

att för varje investerad dollar ger biblioteket mer än 3 dollar tillbaka. För varje skattedollar ger biblioteket 6 dollar tillbaka, vilket motsvarar 75 dollar per invånare. Skillnaden beror alltså på att biblioteket får många andra bidrag än skattemedel.²²

Folkbibliotek i New York, USA

New York State Library lät 2006 ge ut en rapport om bibliotekens värde, vilken visade att för varje dollar av statliga medel som New Yorks offentliga bibliotek ges, får användarna ungefär 13 dollar i service. Hur man kommit fram till den siffran framgår dock inte.²³

Folkbibliotek i Miami, USA

Miamis biblioteksmyndighet ger löpande ut rapporter om bibliotekens värde. De senaste åskådliggjorde att för varje dollar av skattebetalarnas investeringar, ger de offentliga biblioteken i Miami tillbaka 3,85. Beräkningarna utgår från marknadsjämförelser, alltså vad invånarna skulle behöva betala för motsvarande varor och tjänster om biblioteken inte fanns.²⁴

Folkbibliotek i Pennsylvania, USA

I en studie genomförd i Pennsylvania, USA, i slutet av 1990-talet frågade man biblioteksbesökare om vilken nytta de haft av biblioteket. 59 procent menade att de hittat information som de annars inte skulle ha hittat. Nedanstående tabell ger några andra exempel på hur biblioteket bidragit på ett positivt sätt.

Tabell 1. Bibliotekens betydelse. Andel i procent som svarat ja på påståendet.

Biblioteket har bidragit till att jag blivit mer produktiv i mitt arbete	31
Biblioteket har introducerat mig för ny teknologi	28
Biblioteket har bidragit till finansiell framgång	14
Biblioteket har hjälpt mig att hitta ett lokalt företag	14

Studien pekade vidare på att det fanns en stor okunnighet om vilken samhällsnytta biblioteket hade eller vad det faktiskt kostade att bedriva biblioteksverksamhet. Förväntningarna var ofta bra mycket högre än vad resurserna tillät.²⁵

Folkbibliotek i Illinois, Texas och Washington, USA

I en studie av nio bibliotek i Illinois, Texas och Washington utfördes en kostnads-nyttoanalys. Man frågade användare hur värdefulla de ansåg att de offentliga biblioteken var för samhället. Metoden var en kontextbaserad värdering där man efterfrågade användarnas

betalningsvilja. Dessutom gjordes en jämförelse med vad bibliotekets tjänster skulle kosta på marknaden. Undersökningen av betalningsviljan visade att bibliotekens värde låg mellan 1,04 och 1,24 gånger det man investerat, medan marknad jämförelsen ledde till slutsatsen att biblioteken var värda 1,22–1,87 gånger så mycket som de kostade.²⁶

Forskningsbibliotek

Biblioteket vid Virginia Commonwealth University, USA

I slutet av 1990-talet undersökte två forskare värdet på referensdisken vid biblioteket vid Virginia Commonwealth University, USA. De valde att göra en kostnads-nyttoanalys med hjälp av kontextbetingad värdering. Studenterna fick uppge sin betalningsvilja både vad gällde användarvärdet och ”optionsvärdet”, alltså möjligheten att använda referensdisken. Med hjälp av dessa uppgifter kom man fram till att studenterna värderade referensservicen vid forskningsbiblioteket till 3,5 gånger mer än vad den kostade.²⁷

Forskningsbibliotek, USA

Special Libraries Association publicerade 2000 en studie om forskningsbibliotekens ekonomiska värde. Den visade att det skulle kosta 7,2 gånger mer att inte ha bibliotek än att ha det.²⁸

Biblioteket vid ett utbildningsinstitut i Korea

Vid utbildningsinstitutet Korea Development Institute School of Public Policy and Management uppmättes kostnads-nyttokvoten för biblioteket till 1,97. Studien använde en kombination av betalningsvilja och beräkningar av vad man tjänade på insparad tid.²⁹

Specialbibliotek

Riksdagsbiblioteket på Nya Zeeland

En undersökning i början av 2000-talet rörde riksdagsbiblioteket på Nya Zeeland. Undersökningen utgick från uppskattningar av hur mycket det skulle kosta att få motsvarande information på något annat sätt och vilka värden som skapades för låntagarna då de genom att hitta informationen på biblioteket fick tid över till annat.

Vid Riksdagsbiblioteket mätte man flera olika verksamheter, till exempel informationsdisken eller tillhandahållande av utländsk facklitteratur. Återbäringen låg mellan 10 och 16 procent.³⁰

Förlagsbibliotek, USA

En studie av biblioteket vid ett amerikanskt förlag 2002 visade att en investerad dollar gav 1,26 tillbaka. Undersökningen byggde på intervjuer där användare tillfrågades om hur mycket tid och pengar de tjänat på att besöka biblioteket.³¹

Biblioteket vid ett sjukhus i Rochester, USA

1991–1992 genomfördes en studie av hur läkare vid ett sjukhus i Rochester, USA, använde biblioteket.

När man frågade läkarna hur information från sjukhusbiblioteket påverkat deras agerande fick man följande svar:³²

Tabell 2. Andel av läkarna som instämmer i ett påstående (i procent):

Informationen förändrade mitt handlande	80
Informationen påverkade vilka råd jag gav till patienterna	72
Informationen påverkade mitt val av prover	51
Informationen gjorde att ytterligare prover eller åtgärder inte behövdes	49
Informationen påverkade mitt val av medicin	45
Informationen påverkade mitt ställande av diagnos	29
Informationen gjorde att operation inte behövdes	21
Informationen förkortade patientens vistelsetid på sjukhuset	19
Informationen minskade dödligheten	19
Informationen gjorde att inläggning inte behövdes	12
Informationen förhindrade infektion	8

Eftersom bland annat prover, operationer och inläggning kunde undvikas, sparades betydande summor in. Dessutom besparades många patienter onödigt lidande.

Nationalbibliotek

British Library, Storbritannien

För tre år sedan undersöktes värdet på British Library i London. Forskarna valde att försöka fånga konsumentöverskottet och använde kontextbaserad värdering. De vände sig till både användare och icke-användare och koncentrerade sig på bibliotekets kärnverksamheter och valde därför bort exempelvis web-service, utbildningsservice och användare i andra länder.

Det totala värdet av British Library visade sig vara 363 miljoner pund per år av vilka 304 miljoner (84 procent) är indirekt värde och 59 (16 procent) är direkt värde. Det indirekta värdet var alltså betydligt större än det direkta. Det indirekta värdet inkluderade som sagt ändå inte värdet för icke-brittiska användare – om detta adderats skulle värdet ha blivit väsentligt högre.

Forskarna jämförde sedan värdet med kostnaderna och fick fram att för varje pund som British Library får i offentliga bidrag genereras 4.40 till den brittiska ekonomin. Kostnads-nyttokvoten är alltså 4,4 mot 1.

De kunde vidare peka på att om inte British Library fanns, så skulle Storbritannien förlora 280 miljoner pund per år.³³

Nationalbiblioteket, Nya Zeeland

Värdet på den rikstäckande katalogen för alla bibliotek på Nya Zeeland mättes för några år sedan på uppdrag av nationalbiblioteket. Man använde sig av metoder med uppgivna preferenser och påstådda val, vilket innebar att de som intervjuades fick välja mellan olika alternativ. Undersökningens resultat var att katalogen gav 3,5 gånger så mycket värde som den kostade.³⁴

Effekter på företagande m.m.

Offentliga bibliotek i South Carolina, USA

År 2004 genomfördes en undersökning av offentliga bibliotek i South Carolina, USA. Fokus riktades mot bibliotekets betydelse för lokalt företagande och för lokal ekonomi. Man valde att fråga biblioteksanvändarna om deras uppfattning om bibliotekets betydelse och använde sedan svaren för att räkna ut ett värde på verksamheterna.³⁵

En grupp frågor handlade om bibliotekens betydelse för den privata ekonomin. Svaren på några av dessa frågor redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Bibliotekens betydelse för den privata ekonomin. Andel i procent som svarat ja på påståendet.

Biblioteket har definitivt gett information som bidragit till ekonomiskt välstånd	82
Biblioteket har gett information som varit bra för den personliga ekonomin eller lett till att man sparat pengar	32
Biblioteket har gett information som lett till ett nytt arbete	11

Dessutom ställde man extra frågor till dem som använde biblioteket för att fatta investeringsbeslut. 59 procent av dessa personer menade att det var biblioteket som gav dem den information de behövde för att fatta investeringsbeslut. 48 procent uppgav att information de fått på biblioteket definitivt bidragit till deras finansiella välstånd och ytterligare 34 procent menade att den gjort det delvis. 32 procent menade att värdet på bibliotekets resurser för investeringsinformation var mellan 10.000 och en miljon dollar, medan 2 procent uppskattade värdet till mer än en miljon.

Vidare frågade man om besökarnas uppfattning om bibliotekets betydelse för det lokala näringslivet (tabell 4).

Tabell 4. Bibliotekens betydelse för det lokala näringslivet. Andel i procent som svarat ja på påståendet.

Biblioteket ökar värdet på fastigheter	47
Biblioteket är positivt för lokala företag	44
Biblioteket attraherar nya företag	38
Biblioteket ger information som hjälper de anställda att bli mer effektiva	37
Biblioteket hjälper till att introducera ny teknologi	28
Biblioteket hjälper till vid "business opportunity"	25
Biblioteket ger information som hjälper till att starta eller förbättra företag	15

En annan grupp frågor riktades särskilt till företagare som använt biblioteken. Tre fjärdedelar av företagarna menade att information från biblioteket bidragit till företagets framgång och lika många ansåg att en nedläggning av biblioteket skulle vara negativ för företaget (tabell 5).³⁶

Tabell 5. Bibliotekens betydelse för företagare. Andel i procent som svarat ja på påståendet.

Information från biblioteket har bidragit till företagets framgång	78
En nedläggning av biblioteket skulle vara negativ för företaget	74
Företaget har fått merparten av sin företags- eller forskningsinformation från biblioteket	47
Företagets kostnader skulle öka med mer än 500 dollar om biblioteket lades ner	30

Efter att ha räknat om uppskattningarna till ekonomiska värden kunde forskarna konstatera att det direkta värdet för varje investerad dollar var 2,86. Till detta kan också läggas det indirekta värdet, som var 1,62 dollar per satsad dollar. När dessa summerades blev den totala direkta och indirekta återbäringen på investering för varje satsad dollar 4,48 dollar.

Det innebär alltså en återbäring på nästan 350 procent. De offentliga biblioteken gav delstaten 5 miljoner dollar varje år som den annars inte skulle fått.³⁷

Företagare på bibliotek i Kansas, USA

Kansas State Library lät år 2000 göra en studie av hur de offentliga biblioteken kan spela en mer aktiv roll i arbetet att stödja företag och lokal ekonomisk utveckling. En undersökning visade att nästan en tredjedel av företagen i Kansas använde det lokala biblioteket. Användarna var nöjda med den service de fick och intressant nog använde företag med ett eget bibliotek det offentliga biblioteket mer än företag utan eget bibliotek. Det var särskilt nystartade företag och personal från små och medelstora företag som använde bibliotekets tjänster.³⁸ Även en kanadensisk undersökning tyder på att det framför allt är nya småföretag som använder bibliotekets service.³⁹

Företagare på bibliotek i USA

En amerikansk undersökning av hur bibliotek användes i arbetet och av företag gav till resultat att nästan två tredjedelar av företagen använde bibliotek – en tredjedel ofta och en tredjedel ibland. Undersökningen visade vidare att man använde bibliotek i tjänsten i snitt 6,9 gånger per år.

Av dem som besökte biblioteket för arbetsrelaterad information uppgav 40 procent att de sparade tid eller pengar, 25 procent att de utförde arbetet bättre och 18 procent uppgav att de utförde arbetet fortare.⁴⁰

Företagare på bibliotek i Kanada

Special Libraries Association beställde 1995 en undersökning av hur bibliotek kan påverka företag. En studie utfördes av bibliotekens betydelse för beslutsfattandet på fem kanadensiska banker. Den visade att informationen från biblioteken gjorde stor skillnad och besparade användarna mycket pengar.⁴¹

Företagare på bibliotek i Pennsylvania, USA

En studie av folkbibliotek i Pennsylvania, USA, visade att närmare 17 procent av besöken hade arbetsrelaterade syften. Man frågade dem som hämtat information i tjänsten hur de betygsatte den och resultatet blev 4,2 på en femgradig skala. 90 procent svarade också att besöket förbättrat deras arbete och 79 procent att det ökat deras produktivitet. 77 procent menade att det besparat dem tid och 49 procent att de sluppit utgifter.⁴²

Företagsbibliotek, Sverige

Margareta Nelke gjorde år 1998 en studie av värdet på informationsanvändning och egna bibliotek hos nio svenska företag. Nelke kunde peka på att företagets värde av informationen vida översteg kostnaden för att skaffa informationen. Värdet för information per använt dokument låg mellan 20.000 och 120.000 kr, medan kostnaderna för att komma åt informationen låg mellan 1.000 och 7.000 kr. Informationen var särskilt ekonomiskt värdefull vid utvecklandet av nya produkter och närmandet till nya marknader. Fördelarna inbegrep bland annat lättillgänglighet, professionell hjälp att hitta relevant information och minskade kopieringskostnader.⁴³

Bibliotek i arbetet, Sverige

En svensk undersökning redovisar att 30 procent av svenskarna använder bibliotek i sitt arbete.⁴⁴ Undersökningen kan dock inte säga hur det påverkar arbetets effektivitet eller resultat.

Effekter på butiker m.m.

Stadsbiblioteket i Seattle, USA

Seattle i USA fick ett nytt och arkitektoniskt nyskapande stadsbibliotek 2004. Biblioteket väckte stor uppmärksamhet och det fanns ett intresse av att ta reda på hur biblioteket påverkat turismen, det lokala näringslivet och bilden av Seattle. Man valde därför att göra en studie av hur biblioteket påverkade den lokala ekonomin, alltså en så kallad ”impact”-studie.

Det visade sig att det nya biblioteket gav restauranger och i viss mån även hotell i närheten ett ekonomiskt uppsving. Sammanlagt ledde det nya biblioteket till att utifrån tillresande besökare spenderade 16 miljoner dollar mer per år. Då hade man alltså räknat bort vad som spenderades i samband med besök på det gamla biblioteket, i syfte att få en uppgift om vad byggandet av det nya biblioteket gav.

Biblioteket hade också stor betydelse för stadens attraktionskraft. 32 procent av besökarna svarade att ett besök på biblioteket var den primära orsaken till deras resa till Seattle (för boende i Seattle var siffran 41 procent, för besökare från andra platser var andelen 16 procent). Ytterligare 19 procent menade att besök på biblioteket var en viktig orsak.

Det visade sig dessutom att det nya biblioteket hade blivit ett varumärke för staden. Till exempel användes det av fastighetsmäklare när de marknadsförde objekt i närheten.⁴⁵

Köpcentrum i Dorset, Storbritannien

En brittisk undersökning har klargjort att lokaliseringen av ett bibliotek till ett köpcentrum kan inverka positivt på antalet kunder. När ett bibliotek i Dorset, Storbritannien, flyttade till ett köpcentrum ökade detta sin omsättning med 8–10 procent.⁴⁶

Köpcentrum i Sheffield, Storbritannien

När bibliotekarierna i Sheffield, Storbritannien, strejkade i åtta veckor passade man på att fråga användarna om hur strejken påverkat dem. Bland annat visade det sig att en fjärdedel av invånarna besökte det köpcentrum där en av filialerna låg mindre ofta under bibliotekarie-strejken.⁴⁷

Biblioteksbesökarens konsumtion i Kanada och Storbritannien

En kanadensisk undersökning uppgav att 75 procent av biblioteksbesökarna kombinerade biblioteksbesöket med inköp av varor i butiker nära biblioteket. En brittisk motsvarighet visade 51 procent.⁴⁸

Amerikanska bibliotek som lokala magneter

En ny amerikansk rapport pekar på bibliotekens betydelse för platsens image och hur fastighetsmäklare allt mer använder bibliotek som ett argument när de marknadsför ett bostadsområde.⁴⁹

IV. Avslutning

Diskussionen om bibliotekens ekonomiska nytta är i full gång i många länder och det är ett forskningsområde som utvecklas snabbt. Forskningen visar att bibliotek är bra för företagande, eftersom personalens kompetens höjs och välgrundade beslut kan fattas. Bibliotek är positiva för läskunnigheten, vilket gynnar den ekonomiska utvecklingen. Ett bibliotek kan bidra till att göra en plats mer attraktiv för invånare och turister och det kan locka kunder till butiker och restauranger. Det skapar arbetstillfällen och ger positiva effekter för underleverantörer. Det besparar användarna tid och pengar och ger dem information av hög kvalitet, vilket i sin tur kan leda till högvärlönde arbeten och lönsamma investeringar.

Studierna åskådliggör också att medborgarnas värdering av biblioteken är stark. Graden av altruism är dessutom hög; det är inte bara för sin egen skull man vill att bibliotek ska finnas, utan för andras och för kommande generationers. Invånarna är beredda att betala betydande belopp för att få ha biblioteken kvar och biblioteken är en prioriterad verksamhet.

Forskningen visar att biblioteken ger mer tillbaka till samhället än de kostar. Som nämnts använder undersökningarna olika metoder och blir därmed svåra att jämföra. Likaså blir det svårt att räkna ut något snittvärde på återbäringen. Däremot kan man konstatera att avkastningen brukar bli mellan en och tio gånger investerade medel.

Alla studier uppvisar positiva resultat. Entydigheten pekar på att biblioteket är en god investering, även om undersökningarna ofta är beställda av biblioteken själva eller deras intresseorganisationer och syftet har varit att visa att bibliotek är lönsamma.

Det mesta av forskningen kommer från anglosaxiska länder. USA har en stark bibliotekstradition med ”public library”-tanken som grund, men biblioteken har ställts inför stora neddragningar. I USA finns dock en livaktig opinion för bibliotek och starka biblioteksorganisationer som ser till att bibliotekens värde framhålls. Storbritannien är liksom USA ett viktigt land när det gäller biblioteksutveckling. Även där ledde stora neddragningar under den konservativa regeringen till svåra

förhållanden för biblioteken och också i Storbritannien har man varit tvungen att visa sitt värde.⁵⁰ Man kan därför ana att forskningen är starkast i länder där biblioteken har en stark förankring, men där de fått krympande resurser.

Den enda större nordiska undersökningen handlar om norska förhållanden. I ett internationellt perspektiv är samtliga nordiska länder i framkant vad gäller biblioteksutveckling. I Norden satsar däremot Danmark och Finland mest på bibliotek, följt av Sverige. Norge hamnar ofta på en fjärdeplats när de nordiska länderna jämförs.⁵¹ Norge är därmed också ett land där biblioteken har en relativt stark position, men där de inte prioriterats fullt ut.

Kan då de norska resultaten om att bibliotek ger fyra gånger så mycket tillbaka som de kostar föras över till svenska förhållanden? Bibliotekens förutsättningar ser ganska lika ut i Norge och Sverige, med en lång tradition och med offentligt finansierade bibliotek. Det finns ingen anledning att tro att svenskarnas värdering av bibliotek skulle skilja sig märkbart från norrmännens.

Någon svensk forskning om bibliotekens samhällsekonomiska värde finns inte, med några få undantag. Den svenska bibliotekstraditionen är stark, neddragningarna har känts av även här och intresset förefaller vara stort bland de yrkesverksamma. Fler svenska undersökningar av återbäring, effekter på lokalt näringsliv, invånarnas värdering av biblioteken och liknande vore därför motiverade. Svensk Biblioteks-förening har länge pekat på behovet av förbättrade förhållanden för den biblioteksvetenskapliga forskningen, något som skulle möjliggöra fler studier inom området. Likaså har Svensk Biblioteks-förening lyft fram behovet av en sammanhållen och gemensam syn på biblioteken. En sådan skulle ge förutsättningar för att tydligare kunna belysa att biblioteken är samhällsekonomiskt lönsamma och outhärliga för samhället.

Noter

- ¹ Tack till Jakob Harnesk, Svanhild Aabø, Bengt Kriström och Bo Westas för råd och tips.
- ² Detta påpekades senast i en ny rapport: Americans for Libraries Council: *Worth their weight: an assessment of the evolving field of library valuation*, New York 2007, s 7, 22.
- ³ Inom nationalekonomin befinner sig sådana här studier inom välfärdsteorin. Välfärdsteorin behandlar frågor om varför staten ska göra vissa saker, till exempel producera varor och tjänster som marknaden inte tillgodoser i tillräcklig utsträckning eller till ett rimligt pris.
- ⁴ Begreppen direkt och indirekt nytta används på olika sätt i litteraturen, men den definition som används här är den vanligaste och mest vedertagna. Andra låter till exempel indirekt nytta beteckna det som i rapporten kallas ”impact”-studier.
- ⁵ Levin, Driscoll & Fleeter: *Value for money. Southwestern Ohio’s return from investment in public libraries*, Columbus 2006, s 6-8, 38-40.
- ⁶ José-Marie Griffiths, Donald W. King & Sarah E. Aemi: *Taxpayer return-on-investment (ROI) in Pennsylvania Public Libraries*, Pennsylvania 2006, s 9-11, 41-43.
- ⁷ Pearl M. Kamer: *Public library economic valuation. The economic value of the Port Jefferson Free Library in Suffolk County, New York*, Long Island Association, Melville 2006, s 2-9.
- ⁸ Pearl M. Kamer: *Placing an economic value on the services of the Northport-East Northport Public Library in Suffolk County*, New York, Long Island Association, Melville 2006, s 2-10.
- ⁹ Pearl M. Kamer: *The economic value of the Middle Country Public Library in Suffolk County, New York*, Long Island Association, Melville 2006, s 2-12.
- ¹⁰ Americans for Libraries Council: *Worth their weight. An assessment of the evolving field of library valuation*, New York 2007, s 44-45.
- ¹¹ Pearl M. Kamer: *Placing an economic value on the services of public libraries in Suffolk County, New York*, Long Island Association, Melville 2005, s 3-17.

- ¹² Svanhild Aabø: *The value of public libraries. A metodological discussion and empirical study applying the contingent valuation method*, Oslo universitet, Oslo 2004, s 75, 87, 204. En bra sammanfattning finns på www.ifla.org/IV/ifla71/papers/119e-Aabo.pdf
- ¹³ Charles McClure m fl: "Economic benefits and impacts from public libraries in the State of Florida", Florida State University, Tallahassee 2000, s viii-xi.
- ¹⁴ José-Marie Griffiths, Donald King m fl: "Taxpayer return on investment in Florida public libraries: summary report", Florida 2004, s 1-26.
- ¹⁵ Florida Department of State: *Florida's Public Libraries Build Strong Economies. A Taxpayer Return On Investment Report*, Florida 2005, s 4-8. José-Marie Griffiths, Donald King m fl: "Taxpayer return on investment in Florida public libraries: summary report", Florida 2004, s 5-6.
- ¹⁶ Glen Holt, Donald Elliot & Amonia Moore: *Placing a value on public library services*, Saint Louis Public Library, St Louis 1999.
- ¹⁷ Glen E. Holt & Donald Elliot: "Measuring outcomes. Applying cost-benefit analysis to middle-sized and smaller public libraries", *Library Trends* vol 51 nr 3 2003.
- ¹⁸ Anne Morris, John Sumsion & Margaret Hawkins: "Economic value of public libraries in the UK", *Libri* vol 52 2002, s 82-84. John Sumsion, Margaret Hawkins & Anne Morris: "The economic value of book borrowing from public libraries. An optimisation model", *Journal of Documentation* vol 58 nr 6 2002, s 678.
- ¹⁹ Lewis G. Liu: "The contribution of public libraries to countries' economic productivity: a path analysis", *Library Review* nr 9 2004, s 440.
- ²⁰ Ruth MacEachern: "Measuring the added value of library and information services: the New Zealand approach", *IFLA Journal* 27 2001, s 235-236.
- ²¹ Brian Haratsis: "Justifying the economic value of public libraries in a turbulent local government environment" i *Australasian Public Libraries and Information Services*, vol 8 nr 4 1995, s 171-172.
- ²² Carnegie Library of Pittsburgh: *Community Impact and Benefits*, Pittsburgh 2006, s 2. Carnegie Library of Pittsburgh: *Carnegie Library of Pittsburgh Economic Impact Study Highlights*, Pittsburgh 2006, s 2.
- ²³ New York State Library: *New York's Libraries: how they stack up*, New York 2006.
- ²⁴ Miami-Dade Public Library System: *Annual Report 2003-2004*, Miami 2004.
- ²⁵ Charles McClure & John Carlo Bertot: *Public library use in Pennsylvania: identifying uses, benefits, and impacts*, Pennsylvania Department of Education, Philadelphia 1998, s ii-iii, 60-66.

- ²⁶ Donald Elliot: *Cost-benefit analysis. Return to taxpayer investment in public libraries*, Edwardsville 2003. Se <http://joliet.lib.il.us/about/analysis.asp>. Se också Americans for Libraries Council: *Worth their weight. An assessment of the evolving field of library valuation*, New York 2007, s 67-68.
- ²⁷ David W. Harless & Frank R. Allen: "Using the contingent valuation method to measure patron benefits of reference desk service in an academic library", *College & Research Libraries* vol 60 nr 1 1999.
- ²⁸ Carol Tenopir & Donald King: *Towards electronic journals: realities for scientists, librarians and publishers*, Special Libraries Association, Alexandria 2000, s 208, beskrivs i Ian McCallum & Shelley Quinn: "Valuing libraries" i *Australian Library Journal* vol 53 nr 1 2004.
- ²⁹ Hye-Kyung Chung: "Measuring the economic value of special libraries" i *The Bottom Line: Managing Library Finances* vol 20 nr 1 2007, s 30.
- ³⁰ Ruth MacEachern: "Measuring the added value of library and information services: the New Zealand approach", *IFLA Journal* nr 27 2001, s 234.
- ³¹ Marilyn Bromley: *Return on Investment*, Quantum2, Cary 2002, s 4.
- ³² Marshall, Joanne, G.: "The impact of the hospital library on clinical decision making: the Rochester study", *Bulletin of Medical Library Association* nr 2 1992, s 169.
- ³³ Caroline Pung, Ann Clarke & Laurie Patten: "Measuring the economic impact of the British Library", *New Review of Academic Librarianship* vol 10 nr 1 2004, s 79-89.
- ³⁴ National Library of New Zealand: *National bibliographic database and national union catalogue: economic valuation*, Wellington 2002, s v, 5-9.
- ³⁵ School of Library and Information Science, University of South Carolina: *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina*, Columbia 2005, s 6-11.
- ³⁶ School of Library and Information Science, University of South Carolina: *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina*, Columbia 2005, s 12-14.
- ³⁷ School of Library and Information Science, University of South Carolina: *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina*, Columbia 2005, s 15.
- ³⁸ University of Kansas: *The role of public libraries in local economic development*, Lawrence, 2000, s ii, 7, 35, 42.
- ³⁹ Liwen Qiu Vaughan, Jean Tague-Sutcliffe & Pat Tripp: "The value of the public library to small businesses" i *RQ* 36 1996, s 269.

- ⁴⁰ José-Marie Griffiths & Donald King: ”The undiscovered national resource”, i Mary Feeney & Maureen Grieves (red.): *The value and impact of information*, 1994, återgiven i Jody Warner & Leslie Fitch: *Dividends: the value of public libraries in Canada*, Toronto 1997, s 9, 14.
- ⁴¹ Studien (Joanne G. Marshall: *The impact of the special library on corporate decision-making*, Washington 1993) beskrivs i Stephen Abram: *The value of libraries: impact, normative data and influencing funders*, Sirsi, Huntsville 2005.
- ⁴² José-Marie Griffiths, Donald W. King & Sarah E. Aemi: *Taxpayer return-on-investment (ROI) in Pennsylvania Public Libraries*, Pennsylvania 2006, s 9-11, 41-43.
- ⁴³ Margareta Nelke: *Knowledge management in Swedish corporations: the value of information and information services*, Stockholm 1998.
- ⁴⁴ Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): *Land du välsignade? SOM-undersökningen 2000*, SOM-institutet, Göteborg, s 342.
- ⁴⁵ Berk & Associates: *The Seattle Public Library Central Library: Economic Benefits Assessment. The Transformative Power of a Library to Redefine Learning, Community, and Economic Development*, Seattle 2005, s i-ii, 23, 25, 30, 38-44.
- ⁴⁶ Charles Landry: ”Public library futures. Public Libraries: trading in futures”, National Public Libraries Conference, Melbourne 1994, citerad i Laurelle Johnstone: ”Public libraries and shopping centres”, Queensland Government, Melbourne 1998.
- ⁴⁷ Richard Proctor, Bob Usherwood & Gill Sobczyk: *What do people do when their public library closes down? An investigation of the impact of the Sheffield Libraries strike*, British Library Research and Development Department, London 1996.
- ⁴⁸ Jody Warner & Leslie Fitch: *Dividends: the value of public libraries in Canada*, Toronto 1997, s 11.
- ⁴⁹ Urban Libraries Council: *Making cities stronger. Public library contributions to local economic development*, Chicago 2007, s 4.
- ⁵⁰ Bjarne Stenquist: *Är det på efterkälken Sverige åker?*, BTJ, Lund 2003, s 11.
- ⁵¹ ABM-utvikling: *Biblioteksreform 2014. Del II Norgesbiblioteket – nettverk for kunnskap og kultur*, Oslo 2006, s 145.

Källor och litteratur

- Aabø, Svanhild: *The value of public libraries. A metodological discussion and empirical study applying the contingent valuation method*, Oslo universitet, Oslo 2004.
- ABM-utvikling: *Biblioteksreform 2014. Del II Norgesbiblioteket – nettverk for kunnskap og kultur*, Oslo 2006.
- Abram, Stephen: *The value of libraries: impact, normative data and influencing funders*, Sirsi, Huntsville 2005.
(www.imakenews.com/sirsi/e_article000396335.cfm?xb4tcM1g,b2rpmkgK,w)
- Americans for Libraries Council: *Worth their weight. An assessment of the evolving field of library valuation*, New York 2007.
- Berk & Associates: *The Seattle Public Library Central Library: Economic Benefits Assessment. The Transformative Power of a Library to Redefine Learning, Community, and Economic Development*, Seattle 2005.
- Bromley, Marilyn: *Return on Investment*, Quantum2, Cary 2002.
(http://quantum.dialog.com/q2_resources/casestudies/roi.pdf)
- Carnegie Library of Pittsburgh: *Carnegie Library of Pittsburgh Economic Impact Study Highlights*, Pittsburgh 2006. (<http://www.clpgh.org/about/economicimpact/>)
- Carnegie Library of Pittsburgh: *Community Impact and Benefits*, Pittsburgh 2006.
(<http://www.clpgh.org/about/economicimpact/>)
- Chung, Hye-Kyung: ”Measuring the economic value of special libraries” i *The Bottom Line: Managing Library Finances* vol 20 nr 1 2007.
- Elliot, Donald: *Cost-benefit analysis. Return to taxpayer investment in public libraries*, Edwardsville 2003. (<http://joliet.lib.il.us/about/analysis.asp>).
- Florida Department of State: *Florida’s Public Libraries Build Strong Economies. A Taxpayer Return On Investment Report*, Florida 2005. (<http://dlis.dos.state.fl.us/bld/roi/publications.cfm>)
- Griffiths, José-Marie & Donald King: ”The undiscovered national resource” i Mary Feeney & Maureen Grieves (red.): *The value and impact of information*, London 1994.

- Griffiths, José-Marie, Donald King m fl: "Taxpayer return on investment in Florida public libraries: summary report", Florida 2004. (<http://dlis.dos.state.fl.us/bld/roi/pdfs/FinalSummaryReport.zip>>1,dflFinalSummaryReport)
- Griffiths, José-Marie, Donald W. King & Sarah E. Aemi: *Taxpayer return-on-investment (ROI) in Pennsylvania Public Libraries*, Pennsylvania 2006. (<http://www.actforlibraries.org/researchstates.php>)
- Haratsis, Brian: "Justifying the economic value of public libraries in a turbulent local government environment" i *Australasian Public Libraries and Information Services*, vol 8 nr 4 1995.
- Harless, David W. & Frank R. Allen: "Using the contingent valuation method to measure patron benefits of reference desk service in an academic library", *College & Research Libraries* vol 60 nr 1 1999.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (red.): *Land du välsignade? SOM-undersökningen 2000*, SOM-institutet, Göteborg 2001.
- Holt, Glen & Donald Elliot: "Measuring outcomes. Applying cost-benefit analysis to middle-sized and smaller public libraries", *Library Trends* vol 51 nr 3, 2003. (http://findarticles.com/p/articles/mi_m1387/is_3_51/ai_102270886)
- Holt, Glen, Donald Elliot & Amonia Moore: *Placing a value on public library services*, Saint Louis Public Library, St Louis 1999. (www.slpl.lib.mo.us/libsrc/restoc.htm)
- Johnstone, Laurelle: "Public libraries and shopping centres", Queensland Government, Brisbane 1998. (<http://www.slq.qld.gov.au/info/publib/build/seminars/shop>)
- Kamer, Pearl M.: *Placing an economic value on the services of public libraries in Suffolk County, New York*, Long Island Association, Melville 2005. (www.actforlibraries.org/researchstates.php)
- Kamer, Pearl M.: *Placing an economic value on the services of the Northport-East Northport Public Library in Suffolk County, New York*, Long Island Association, Melville 2006. (www.nenpl.com/services/aboutus/economic%20study.pdf)
- Kamer, Pearl M.: *Public library economic valuation. The economic value of the Port Jefferson Free Library in Suffolk County, New York*, Long Island Association, Melville 2006. (www.actforlibraries.org/researchstates.php)
- Kamer, Pearl M.: *The economic value of the Middle Country Public Library in Suffolk County, New York*, Long Island Association, Melville 2006. (www.actforlibraries.org/researchstates.php)
- KPMG Foundation: *The long term costs of literacy difficulties*, London 2006. (<http://www.kpmg.co.uk/about/foundation/index.cfm>)

- Landry, Charles: "Public library futures. Public Libraries: trading in futures", National Public Libraries Conference, Melbourne 1994.
(www.slq.qld.gov.au/info/publib/build/seminars/shop)
- Levin, Driscoll & Fleeter: *Value for money. Southwestern Ohio's return from investment in public libraries*, Columbus 2006.
(<http://9libraries.info/docs/EconomicBenefitsStudy.pdf>)
- Liu, Lewis G.: "The contribution of public libraries to countries' economic productivity: a path analysis" i *Library Review* nr 9 2004.
- MacEachern, Ruth: "Measuring the added value of library and information services: the New Zealand approach", *IFLA Journal* nr 27 2001.
- Marshall, Joanne G.: "The impact of the hospital library on clinical decision making: the Rochester study", *Bulletin of Medical Library Association* nr 2 1992.
- Marshall, Joanne G.: *The impact of the special library on corporate decision-making*, Washington 1993.
- McCallum, Ian & Shelley Quinn: "Valuing libraries" i *Australian Library Journal* vol 53 nr 1 2004.
- McClure, Charles & John Carlo Bertot: *Public library use in Pennsylvania: identifying uses, benefits, and impacts*, Pennsylvania Department of Education, Philadelphia 1998.
- McClure, Charles m fl: "Economic benefits and impacts from public libraries in the State of Florida", Florida State University, Tallahassee 2000.
- Miami-Dade Public Library System: *Annual Report 2003–2004*, Miami 2004.
- Morris, Anne, John Sumsion & Margaret Hawkins: "Economic value of public libraries in the UK", *Libri* vol 52 2002.
- National Library of New Zealand: *National bibliographic database and national union catalogue: economic valuation*, Wellington 2002.
- Nelke, Margareta: *Knowledge management in Swedish corporations: the value of information and information services*, Stockholm 1998.
- New York State Library: *New York's Libraries: how they stack up*, New York 2006.
(<http://www.nysl.nysed.gov/libdev/stackup.htm>)
- Proctor, Richard, Bob Usherwood & Gill Sobczyk: *What do people do when their public library closes down? An investigation of the impact of the Sheffield Libraries strike*, British Library Research and Development Department, London 1996.
(<http://cplis.shef.ac.uk/publications.htm>)

Pung, Caroline, Ann Clarke & Laurie Patten: "Measuring the economic impact of the British Library", *New Review of Academic Librarianship* vol 10 nr 1 2004.

Qiu Vaughan, Liwen, Jean Tague-Sutcliffe & Pat Tripp: "The value of the public library to small businesses" i RQ 36 1996.

Stenquist, Bjarne: *Är det på efterkälken Sverige åker?*, BTJ, Lund 2003.

Sumsion, John, Margaret Hawkins & Anne Morris: "The economic value of book borrowing from public libraries. An optimisation model", *Journal of Documentation* vol 58 nr 6 2002.

Tenopir, Carol & Donald King: *Towards electronic journals: realities for scientists, librarians and publishers*, Special Libraries Association, Alexandria 2000.

School of Library and Information Science, University of South Carolina: *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina*, Columbia 2005.

University of Kansas: *The role of public libraries in local economic development*, Lawrence 2000.

Urban Libraries Council: *Making cities stronger. Public library contributions to local economic development*, Chicago 2007.

Warner, Jody & Leslie Fitch: *Dividends: the value of public libraries in Canada*, Toronto 1997.